

TORAH, TEXT AND TRANSMISSION

9 - THE GEMARA OU ISRAEL CENTER - SUMMER 2015

A] THE SHIFT TO GEMARA

1. תנו רבנן: העוסקין במקרא - מדה ואינה מדה, במשנה - מדה ונוטלין עליה שכו, בתלמוד - אין לך מדה גדולה מזו, ולעולם הוא רץ למשנה יותר מן התלמוד. הא גופא קשיא, אמרת: בתלמוד אין לך מדה גדולה מזו, והדר אמרת: ולעולם הוא רץ למשנה יותר מן התלמוד! - אמר רבי יוחנן: בימי רבי נשנית משנה זו, שבקו כולא עלמא מתניתין ואזלו בתר תלמודא. הדר דרש להו: ולעולם הוא רץ למשנה יותר מן התלמוד.

בבא מציעא לג.

2. רב אשי ורבינא סוף הוראה

בבא מציעא פו.

3. **סוף הוראה** - סוף כל האמוראין, עד ימיכם לא היטה גמרא על הסדר אלא כשהיטה שאלה נשאלת בטעם המשנה צצית המדרש, או שאלה על מעשה המאורע צדין ממון או איסור והיתר - כל אחד ואחד אומר טעמו, ורצ אשי ורבינא סידרו שמועות אמוראין שלפניהם, וקבעו על סדר המסכתות כל אחד ואחד אלא המשנה הראויה והשנויה לה, והקשו קושיות שיש להשיב ופירושים שראויים לתרץ הם והאמוראים שעמדם, וקבעו הכל בגמרא, כגון: איתיביה מיתיבי ורמינהי איבעיא להו, והתרונים שעליהן, מה ששירו אותן שלפניהן, ואותן שאמרו לפניכם הקושיות והתירוטין שעליהם לא קבעום בגמרא על סדר המסכתות והמשנה שסידר רבי, וצאו רב אשי ורבינא וקבעום

רש"י שם

4. מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. אמר רב אחא בריה דרבא, אף אני אומר: מימות רבי ועד רב אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד

גיטין נט.

5. כל מי שעמד אחריו ואחרי אותה החבורה הנכבדה לא היתה מטרתו אלא להבין דברי המשנה, ולא חדלו דור אחר דור מלעיין בה ולפרשה, כל חכם לפי ידיעתו והבנתו, ונחלקו במשך השנים בפירוש מקצת הלכות שבה. ולא היה דור שלא עיין בה וחדש ממנה חדושים ולמד ממנה למודים, עד שהגיע הזמן לרבינא ורב אשי שהם סוף חכמי תלמוד. ונתחד רב אשי לחברם, וראה לעשות בדברי כל מי שהיה אחר רבינו הקדוש כמו שעשה רבינו הקדוש בדברי כל מי שהיה אחריו משה, אסף כל שמועות בעלי השמועות, ודברי עיון של המעיינים, ופירושי המפרשים, ובירר הקבלות ואספם. וכללה ידיעתו את הכל במה שחננו ה' מאורך הרוח ואהבת הלמוד, וחבר התלמוד, וקבע מטרתו בו ארבעה דברים.

האחד, ביאור המשנה וכל הפירושים השונים שנאמרו על לשונות המשנה שאין להם הכרע, וטענת כל מפרש על חבירו, ובירור הטענה הצודקת, וזו היא המטרה העיקרית במטרותיו.

והשני, פסק הלכה כדברי אחד החולקים שנחלקו במשנה, או בפירושה, או במה שנלמד ממנה, או במה שדמוהו לדברי המשנה.

והשלישי, והחדושים שחדשו מן המשנה חכמי כל דור, וביאור הכללים והראיות שלמדו מהם, והסמיכם לדברי התנאים שדברו במשנה, עד שנקבע מדבריהם מה שנקבע, והגזירות, והתקנות, שנעשו מאחר רבינו הקדוש עד זמנו.

והרביעי, דרשות המתאימות לענין כל פרק שיזדמן שראוי בו הדרש

הקדמת הרמב"ם למשנה

B] TALMUD BAVLI

- on 4 Sedarim - (1) Moed, (2) Nashim, (3) Nezikin, (4) Kodshim, plus Berachot and Nidda
- contains 2711 blatt (5422 pages)
- first organized by Abbaye and Rava (c.330), main organization by Rav Ashi (c.400) and Ravina II (c.475)
- final completion by the Savoraim (c. 550) and committed to written form sometime between 6th and 8th Century

6. מאי 'בבל'? אמר רבי יוחנן: בלולה במקרא, בלולה במשנה, בלולה בתלמוד. בְּמַחְשָׁפִים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמַתִּי עוֹלָם (איכה ג:ו) אמר רבי ירמיה: זה תלמודה של בבל
סנהדרין כד.

7. בלולה במקרא ובמשנה וכו' - פירש רבינו תם דצתלמוד שלנו אנו פוטרין עלמנו ממה שאמרו חכמים (מסכת ע"ג יט.) לעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בש"ס אף על פי כן אנו קוראים בכל יום פרשת התמיד ושונים במשנת איזבו מקומן וגורסין רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות וכו'.
תוספות סנהדרין כד.

C] HISTORICAL CONTEXT TO THE FORMATION OF THE TALMUD BAVLI

423 BCE Destruction of the First Temple and start of the Babylonian community

- c.190 CE Beginning the migration of students of R. Yehudah Hanasi from Israel to Bavel
- c.200 Shmuel leaves Israel to set up a yeshiva in Nehardea in Bavel
- 220 Rav, a student of R. Yehudah HaNasi emigrates to Bavel setting up yeshivot, eventually the great yeshiva at Sura
- 228 Death of R. Yehudah Nessiah (grandson of R. Yehudah Hanasi) - mantle of great Torah leadership passes to Bavel
- 247 Rav dies
- c.235-284 Roman empire declines into anarchy. Jewish life in Israel becomes more difficult. Remaining Rabbinic leaders in Israel include R. Yochanan and R. Shimon b. Lakish. The beginnings of the formation of the Talmud Yerushalmi
- c.250 Rav Huna, a student of Rav, takes over in Sura
- 254 Shmuel dies
- 257 Rav Yehudah, a students of Rav, founds a new yeshiva in Pumpedisa
- 259 The Yeshiva in Nehardea destroyed. Pumpedisa and Sura remain pre-eminent world yeshivot for the next 800 years.
- 298 Rav Huna dies and Rav Chisda takes over at Sura
- 300 Rav Yehudah dies and Rabbah and Rav Yosef take over at Pumpedisa
- c.310 Other leading Rabbis in Bavel include Rav Sheshet and Rav Nachman
- 313 Roman Emperor, Constantine converts to Christianity
- 325 Christian Counsel of Nicaea
- 326 Abbaye then Rava becomes the heads of Pumpedisa yeshiva and begin the process of redacting the Talmud Bavli
- 330 Roman empire splits into Western (in Rome) and Eastern (in Constantinople)
- 350 Talmud Yerushalmi is produced as Jewish life in Israel draws to a close
- 352 Rava dies; Rav Nachman takes over Pumpedisa; Rav Papa founds a new yeshiva connected with Sura.
- 360 Julian 'the Apostate' made Roman Emperor - renounces Christianity and gives permission to the Jews to rebuild the Temple (soon withdrawn after he dies!)
- 371 Rav Ashi, a talmid of Rava, takes over as head of Sura together with Ravina I
- 377 Rav Zevid takes over in Pumpedisa
- c.400 Rav Ashi undertakes the main redaction of the Talmud Bavli
- 410 The Sack of Rome
- 427 Rav Ashi dies
- 455 Mar b. Rav Ashi takes over as head of Sura
- 450-500 Increasing persecution for the Jews of Bavel
- 474 Ravina II takes over as head of Sura.
- 476 Fall of the Western Roman Empire
- c.480 Ravina II completes Rav Ashi's main redaction of the Talmud
- 500 Ravina II dies and Sura Yeshiva is closed

D] EIT LA'ASOT LASHEM

8. עַת לַעֲשׂוֹת לַה' הִפְרוּ תוֹרַתְךָ

תהלים קיט:קכו

9. ואומר: (תהלים קיט) 'עת לעשות לה' הפרו תורתך'. רבי נתן אומר: הפרו תורתך משום עת לעשות לה'

ברכות נד.

10. אמר ריש לקיש: פעמים שביטולה של תורה זהו יסודה, דכתיב: (שמות לד:א) אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: יישר כחך ששברת!

מנחות צט.

- How did Moshe make the decision to break the luchot?

11. דהא רבי יוחנן ור"ל מעייני בסיפרא דאגדתא בשבתא, ודרשי הכי: עת לעשות לה' הפרו תורתך, אמרי: מוטב תיעקר תורה, ואל תשתכח תורה מישראל

תמורה יז:

- What appear to be the parameters for the use of the principle of eit la'asot¹

12. וכן אם ראו לפי שעה לבטל מצות עשה או לעבור על מצות לא תעשה כדי להחזיר רבים לדת או להציל רבים מישראל מלהכשל בדברים אחרים עושין לפי מה שצריכה השעה, כשם שהרופא חותך ידו או רגלו של זה כדי שיחיה כולו כך בית דין מורים בזמן מן הזמנים לעבור על קצת מצות לפי שעה כדי שיתקיימו [כולם] כדרך שאמרו חכמים הראשונים חלל עליו שבת אחת כדי שישמור שבתות הרבה

רמב"ם הלכות ממרים פרק ב הלכה ד

13. והשם יתב' יודע שאני לא סרתי היותי מתירא הרבה מאד לחבר הדברים אשר ארצה לחברם בזה המאמר, מפני שהם ענינים נסתרים, לא חובר כלל בהם ספר זולתי זה באומתנו בזמן הגלות הזה, ואיך אתחיל אני עתה ואחבר בהם. אבל נשענתי על שתי הקדמות. האחת מהם אמרם בכמו זה הענין, עת לעשות לה' הפרו תורתך. והשנית אמרם, וכל מעשיך יהיו לשם שמים. ועל שתי הקדמות אלה נשענתי במה שחברתי בקצת פרקי זה המאמר

ספר מורה הנבוכים פתיחה

14. ויש עוד סניף להתיר זמירות קודש עפ"י מה שכתב הרמ"א באבהע"ז סי' כ"א, שכל שאינו עושה דרך חיבה רק כוונתו לשם שמים, מותר. כיון שהמזמרים זמירות קודש ג"כ מתכוונים לש"ש, כדי לעורר רגשות דתיים אצל הבנות ולטעת בלבם חיבה לקדשי ישראל, יש לסמוך על המקילים. ועל' במס' יומא (טו). גבי שמעון הצדיק: עת לעשות לה' וכו' ובפירש"י שם. ובמס' תמורה יד: איתא שהתירו לכתוב דברי תורה שבע"פ משום עת לעשות לה' הפרו תורתך, ואמרו: מוטב תיעקר אות אחת מן התורה ולא תשתכח תורה מישראל

שו"ת שרידי אש חלק א סימן עז עמוד ריח

E] CHATIMAT HASHAS - THE SEALING OF THE TALMUD

15. תראי שחברו התלמוד הם רב אשי ורבינא וסיעתם ובימיהם נחתם התלמוד

מבוא התלמוד לר' שמואל הנגיד

16. וזה התלמוד שלנו הלכה למעשה הוא שלא נכתב אלא לאחר עיון ודקדוק בכמה דורות ולאחר כמה מהדורי וכאילו אמרו לנו בו הלכה למעשה הוא שהרי לעשות בו מעשה כתבוהו

ר"י מיגאש שם

1. See also Aruch HaShulchan LeAtid - Hilchot Mamrim (Halachot Shonot) 65:12-13

17. כאשר מתו כל החכמים ע"ה שהאחרונים מהם רבינו רב אשי וכבר נשלם התלמוד, הרי כל מי שעמד אחריו אין מטרתו אלא הבנת דבריהם שחברו בלבד, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע

הקדמת הרמב"ם למשנה

- What is the function of the TsbP after the sealing of the Talmud?

18. מיהו י"א דאס נראה לדיין ולצני דורו מכה ראיות מוכרחות שאין כדין כמו שהוזכר בפוסקים יכול לחלוק עליו מאחר שאינו נזכר בגמרא (טור בשם הרא"ש). ציבור הגר"א - דעל הגמ' אין רשות להוסיף ולא לגרוע כ"ש לחלוק כמ"ש צפ' הפועלי' רבינו ורצ אשי סוף הוראה

רמ"א שולחן ערוך חושן משפט הלכות דיינים סימן כה סעיף א וביאור הגר"א שם

19. הלא אין הלכה כתלמיד במקום הרב. ואף שזה הכלל הוא עד אביי ורבא. אבל מאביי ורבא ואילך הלכה כבתראי

ים של שלמה מסכת בבא קמא פרק ב

- What are the guidelines and restrictions on a posek's ability to argue with another posek after the Chatimat HaShas?
- Are later authorities bound by earlier ones? If so, why would they be?
- Does Torah subscribe to a concept of הדורות?

20. בית דין הגדול שדרשו וכו'. למד כן רבינו ממאי דאשכחן תנאי בתראי דפליגי אקמאי וכן אמוראי בתראי פליגי אקמאי ואם תאמר אם כן אמאי לא פליגי אמוראי אתנאי דהא בכל דוכתא מקשינן לאמורא ממתניתין או מברייתא וכפי דברי רבינו הרשות נתונה להם לחלוק על דברי התנאים. ואפשר לומר שמיום חתימת המשנה קיימו וקבלו שדורות האחרונים לא יחלקו על הראשונים וכן עשו גם בחתימת הגמ' שמיום שנחתמה לא ניתן רשות לשום אדם לחלוק עליה

כסף משנה הלכות ממרים פרק ב הלכה א

- Do the Amoraim disagree with the Tannaim? If not, why not?

F] WHY WAS THE TALMUD SEALED

F1] DECLINE OF THE GENERATIONS - RAV SHERIRA GAON

21. אמר רבי יוחנן: לבן של ראשונים כפתחו של אולם, ושל אחרונים כפתחו של היכל - ואנו כמלא נקב מחט סידקית

עירובין נג.

22. משמת רבן יוחנן - בטלה החכמה. ת"ר: משמת רבי אליעזר - נגזז ס"ת. משמת רבי יהושע - בטלה עצה ומחשבה. משמת ר"ע - בטלו זרועי תורה, ונסתתמו מעיינות החכמה

סוטה מט:

23. אמר רבי זירא אמר רבא בר זימונא: אם ראשונים בני מלאכים - אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים - אנו כחמורים, ולא כחמורו של רבי חנינא בן דוסא ושל רבי פנחס בן יאיר, אלא כשאר חמורים!

שבת קיב:

24. יט. וכיון שראה רבי שיש כל כך שנויים במשניות רבותינו, אף על פי שטעמיהם עולים לדבר אחד, חשש שלא יצא ויבא הפסד מאותו דבר, הואיל וראה שמתמעט הלב ושמסתתם מעין החכמה ומסתלקת התורה, כמו שאמר ר' יוחנן בעירובין [נג.]: לבן של ראשונים כפתחו של אולם

שם תרגום עברי לאיגרת רב שריא גאון כיצד נכתבה המשנה

25. עג. ובא דור אחר ונתמעט הלב, ואותן הדברים שהיו פשוטים להם לראשונים ופרשום לתלמידיהם, והיו כמו אותן הפרושים שאין כל העולם צריכים ללמוד אותם ולקבעם בגמרא. היו עכשיו באותו הדור מסופקים ונצרכים לקבעם בגמרא ובתלמוד

שם תרגום עברי לאיגרת רב שריא גאון כתיבת התלמוד

F2] NATURALISTIC CAUSES - SOCIAL AND POLITICAL REALITIES - RAMBAM

26. מרימר ומר בר רב אשי וחבריהם הם סיימו את התלמוד בבלי ונחתם בשנת 4465 ליצירה ונתפשט בכל ישראל וקבלו אותו עליהן ולמדו אותו ברבים חכמי כל דור ודור והסכימו עליו כל ישראל² ועליו אין להוסיף וממנו אין לגרוע. ובימי רבר בר רב יוסף שהיה ראש ישיבה מרבנן סבוראי נחתם התלמוד

ספר קבלה להראב"ד

27. נמצא רבינא ורב אשי וחבריהם סוף גדולי חכמי ישראל המעתיקים תורה שבעל פה. ושגזרו גזירות והתקינו התקנות והנהיגו מנהגות ופשטה גזירתם ותקנתם ומנהגותם בכל ישראל בכל מקומות מושבותם. ואחר בית דין של רב אשי שחבר הגמרא וגמרו בימי בנו נתפזרו ישראל בכל הארצות פיזור יתר והגיעו לקצוות ואיים הרחוקים ורבתה קטטה בעולם ונשתבשו הדרכים בגייסות ונתמעט תלמוד תורה. ולא נכנסו ישראל ללמוד בישיבותיהם אלפים ורבבות כמו שהיו מקודם אלא מתקבצים יחידים השרידים אשר ה' קורא בכל עיר ועיר ובכל מדינה ומדינה ועוסקין בתורה ומבינים בחיבורי החכמים כולם ויודעים מהם דרך המשפט היאך הוא.

וכל בית דין שעמד אחר הגמרא בכל מדינה ומדינה וגזר או התקין או הנהיג לבני מדינתו או לבני מדינות רבות לא פשטו מעשיו בכל ישראל מפני רחוק מושבותיהם ושבש הדרכים. והיות בית דין של אותה המדינה יחידים ובית דין הגדול של שבעים ואחד בטל מכמה שנים קודם חיבור הגמרא. לפיכך אין כופין אנשי מדינה זו לנהוג כמנהג מדינה האחרת. ואין אומרים לבית דין זה לגזור גזירה שגזרה בית דין אחר במדינתו. וכן אם למד אחד מהגאונים שדרך המשפט כך הוא ונתבאר לבית דין אחר שעמד אחריו שאין זה דרך המשפט הכתוב בגמרא, אין שומעין לראשון אלא למי שהדעת נוטה לדבריו בין ראשון בין אחרון

ודברים הללו בדינים גזירות ותקנות ומנהגות שנתחדשו אחר חיבור הגמרא. אבל כל הדברים שבגמרא הבבלי חייבין כל ישראל ללכת בהם וכופין כל עיר ועיר וכל מדינה ומדינה לנהוג בכל המנהגות שנהגו חכמי הגמרא ולגזור גזירותם וללכת בתקנותם. **הואיל וכל אותם הדברים שבגמרא הסכימו עליהם כל ישראל.** ואותם החכמים שהתקינו או שגזרו או שהנהיגו או שדנו דין ולמדו שהמשפט כך הוא, הם כל חכמי ישראל או רובם והם ששמעו הקבלה בעקרי התורה כולה דור אחר דור עד משה רבינו עליו השלום.

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

- What is the reason given by the Rambam for the sealing of the Talmud?
- Does he subscribe to the idea of הדורות?

F3] THE END OF THE "2000 YEARS OF TORAH"

28. It is of interest to note that the compilation of the Mishna, which represented a major turning point in the process of Torah transmission, took place... in 3948. This was also precisely 2000 years after the birth of Avraham in 1948. 52 years after this date was the end of the 4th Millennium, which the Sages refer to as the culmination of the "two millennia of Torah", which began when Avraham Avinu began to disseminate Torah at the age of 52, in the year 2000.

R. Zecharia Fendel Legacy of Sinai p176 n(98)

29. Actually, the Two Millennia of Torah came to a close shortly before the death of Rebbi's greatest talmid, Rav, in 4007. While Rav was one of the earliest Amoraim, he was the last gadol who also hied Tannaitic status **רב תנא ופליג**. Thus, it may be said that the Two Millennia of Torah came to a close at the end of the Tannaitic Era

R. Zecharia Fendel Legacy of Sinai p28 n(68)

30. "172 years after the [destruction of] the Second Temple. the Two Millennia of Torah were completed and came to an end, and the angel of Torah departed, The wellsprings of wisdom diminished. This is what we say: "R. Yochanan said: the heart of the early ones is like..... "

Medieval Jewish Chronicles vol I p173³

2. 'ס' האשכול הוצ' רצב"א ח"ג עמ' 94 שרוב חכמי א"י היו בבבל בשעת חתימת התלמוד. אנציקלופדיה תלמודית הערות כרך ט, 'הלכה' טור רנ

3. publ 1887 Adolph Neubauer, Oxford University